

NASRETTİN HOCA ZAMAN YOLCUSU: SÖZLÜ, YAZILI VE ELEKTRONİK KÜLTÜR METİNLERİ ARASINDA BİR ÇİZGİ DİZİ

Cevdet Avcı¹

Makale Bilgisi	Özet
DOI: 10.35452/caless.2020.30	Sanayi Devrimi sonrası ortaya çıkan yeni üretim ve tüketim araçlarıyla birlikte doğan kentleşme, zaman içerisinde dünyayı etkisi altına almıştır. Bu süreç, ulaşım ve iletişim teknolojileriyle eş zamanlı gelişmiştir. Buna bağlı olarak yeni kültür çevresinde, bireyin kültürel edinim sürecinde; aile, akrabalar ve diğer sosyal çevreden ziyade iletişim araçları etkili olmaya başlamıştır. Böylece geleneksel bilgi aktarım sistemlerinin etkisi azalmıştır. Bu süreçte televizyon, özellikle çocuklar üzerinde belirgin etkileri olan bir medya aracı haline gelmiştir. Dolayısıyla televizyonda izlenen kültürel içeriğin yapısı ve amacı önem kazanmıştır. Bu çerçevede makalenin konusunu tematik bir kanal olan TRT Çocuk'ta yayınlanan "Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu" adlı çizgi dizi teşkil etmektedir. Makalenin amacı, geleneğin güncellenmesi sürecinde televizyonun rolünü seçilen örneklem üzerinden incelemektir. Çalışma kapsamında, çizgi dizinin baştan itibaren otuz bölümü izlenmiştir. Bu bölümler içerik analizi tekniğiyle incelenmiştir. Çizgi dizide Nasrettin Hoca fıkra tipi, bugünün meseleleriyle yüzleştirilmekte ve izleyiciye onun mizahi, felsefi, eleştirel ve öğretici tutumu gösterilmektedir. Dizideki her bölüm ayrı bir örnek olay üzerinde kurgulanmıştır. Dizide ulaşım, kentleşme, alışveriş ve tüketim kültürü, çevre sorunları, hayvan hakları, teknolojinin etkileri gibi çeşitli konular ele alınmıştır. "Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu" adlı çizgi dizi, Nasrettin Hoca fıkra tipinin temsil ettiği kültürel göstergeler alanına dayanarak üretilmiş bir geleneğin güncellenmesi örneğidir.
Anahtar Kelimeler Nasrettin Hoca Metinlerarasılık Çizgi film Mizah Kültür aktarımı	
Gönderim Tarihi: 10.10.2020 Kabul Tarihi: 29.11.2020 Yayın Tarihi: 05.12.2020	

NASRETTİN HODJA TIME TRAVELER: A LINE LANGUAGE BETWEEN ORAL, WRITTEN AND ELECTRONIC CULTURAL TEXTS

Article Info	Abstract
DOI: 10.35452/caless.2020.30	Urbanization, born with the new production and consumption tools that emerged after the Industrial Revolution, has influenced the world over time. This process has developed simultaneously with transportation and communication technologies. Therefore, in the new cultural environment, communication tools have started to be effective in the cultural acquisition process of the individual rather than family, relatives and other social environment. Thus, the effect of traditional information transfer systems has decreased. In this process, television has become a media tool that has significant effects especially on children. Therefore, the structure and purpose of the cultural content watched on television has gained importance. In this context, the subject of the article is the cartoon series "Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu" broadcast on TRT Çocuk, a thematic channel. The aim of the article is to examine the role of television in the process of updating the tradition through the selected sample. Within the scope of the study, thirty episodes of the cartoon series were watched from the beginning. These sections were analyzed with content analysis technique. In the cartoon series, Nasreddin Hodja anecdote type is confronted with today's issues and the audience is shown his humorous, philosophical, critical and instructive attitude. Each episode in the series is based on a separate case study. In the series, various topics such as transportation, urbanization, shopping and consumption culture, environmental problems, animal rights, and the effects of technology are discussed. The cartoon named "Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu" is an example of updating a tradition produced based on the field of cultural indicators represented by Nasreddin Hodja anecdote type.
Keywords Nasrettin Hodja Intertext Cartoon Humor Culture transfer	
Received: 10.10.2020 Accepted: 29.11.2020 Published: 05.12.2020	

APA'ya göre alıntılama: Avcı, C. (2020). Nasrettin hoca zaman yolcusu: Sözlü, yazılı ve elektronik kültür metinleri arasında bir çizgi dizi. *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi (CALESS)*, 2 (2), 558-577.

Cited as APA: Avcı, C. (2020). Nasrettin hodja time traveler: A line language between oral, written and electronic cultural texts. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences (CALESS)*, 2 (2), 558-577.

¹ Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türkiye, cevdetavci@outlook.com

1. Giriş

Ulaşım ve iletişim teknolojilerinin gelişimine paralel olarak değişen sosyo-kültürel çevrede, geleneksel bilgi aktarım sistemlerinin yerini medya araçları almıştır. Televizyon medyası bunlardan birisidir. Özellikle kent ortamında daralan sosyal çevreyle birlikte televizyon, kuşaklar arası kültür aktarımında olumlu ve olumsuz yanlarıyla ön plana çıkmaktadır. Bu çerçevede makalenin konusunu TRT'nin tematik kanallarından olan TRT Çocuk'ta yayınlanan "Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu" adlı çizgi dizi formatındaki yapım teşkil etmektedir. Makalede, geleneğin güncellenmesi ve değişen ihtiyaçlara göre yeniden üretiminin, "Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu" adlı çizgi dizi etrafında değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Makalede çizgi dizinin baştan itibaren otuz bölümü içerik analizi tekniğiyle incelenmiştir. "Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu", 4 Haziran 2019'da TRT Çocuk'ta yayına giren, Nasrettin Hoca'nın ve eşeği Küheylan'ın yanlışlıkla 21. yüzyıla gelmeleriyle karşılaştıkları olayları anlatan bir çizgi dizidir.

Makalede öncelikle metinlerarasılık kavramı, halk bilimi çalışmaları kapsamında ele alınmış ve bir metin olarak Nasrettin Hoca'nın elektronik kültür ortamındaki temsili değerlendirilmiştir. Televizyonun toplum üzerindeki etkisinden hareketle çocuğun dünyasındaki yeri, gelişimsel ve sosyo-kültürel açılardan kısaca incelenmiştir. Daha sonra Nasrettin Hoca'nın tarihî ve edebî kişiliği hakkında bilgi verilerek Nasrettin Hoca tipolojisinin oluşumu değerlendirilmiştir. Bu tipolojinin "Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu" adlı çizgi dizide ele alınış biçimi, kültürel bellek aktarımı ve bir ulusal kalıtın metin olarak yeniden üretim tarzı diziden seçilen örnekler üzerinden incelenmiştir.

2. Televizyon Medyası ve Çocuk

19. yüzyıldan bu yana halk biliminin inceleme alanlarıyla araştırma yöntem ve teknikleri kültürün zemin, üretim, aktarım ve tüketim biçimlerine paralel olarak değişmiştir. Avrupa'da Sanayi Devrimi sonrası halk hayatının köy ve köy çevresiyle birlikte kentte de yoğunlaşması, okuryazarlığın artışı, yeni meslek gruplarının ortaya çıkması, ulaşım ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi gibi etkenler sosyal bilimlerin güncellenmesine sebep olmuştur. Bu çerçevede halk bilimi, temasta olduğu diğer bilim dallarının da imkânlarından faydalanarak kültürü, yeni "alanlarında" derleyen, inceleyen, değerlendiren ve uygulamalı çalışan bir bilim dalına dönüşmüştür (bkz. Çobanoğlu, 2005: 21-23; Ekici, 2004: 1-11; Ersoy, 2012: 5-13).

Sosyo-ekonomik ve teknolojik hayattaki gelişmeler; kültürün sözlü, yazılı ve elektronik ortamları arasındaki geçişleri de hızlandırmıştır. Toplumun ihtiyaçlarına ve estetik algılamalarına göre sözlü ortam metinleri, yazılı ve elektronik kültür ortamlarında yeniden üretilmektedir. Bu çalışmada, söz konusu üretim biçimi, daha çok modern edebiyat çalışmalarında kullanılan metinlerarasılık kavramıyla ilişkilendirilmiştir. Nasrettin Hoca fıkra tipi tarihî bir şahsiyete dayanmakla birlikte, Nasrettin Hoca etrafında teşekkül eden mizah anlayışı, ona atfedilen fıkralar, felsefi,

edebî ve estetik değerler dünyası, sözlü kültür ortamında şekillenmiştir. Dolayısıyla bir sözlü kültür olgusu olarak Nasrettin Hoca tipolojisi, yazılı ve elektronik kültüre aktarılmıştır. Bu çalışmada ele alınan örnekte olduğu gibi medyada üretilen bir içerikte, geleneksel kültüre ait bir metinden faydalanılarak bugünün kültürel ortamında yeniden üretilmesi sağlanmıştır.

Metinlerarasılık kavramı, “İster edebî ister teknik hiçbir metnin dışı kapalı olmadığı görüşüyle edebî metin dokusuna hem edebiyat alanından hem de başka alanlardan metin parçaları katılması.” (Aytaç, 1999: 231-232) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu çerçevede halk bilimi çalışmalarında metin kavramının boyutları modern edebiyattaki yazılı belgelerin ötesinde anlam taşımaktadır. Dursun Yıldırım’a (2000: 37) göre: “Malzemesi ne olur ise olsun, yaratıcısı kim (Tanrı, insan) olur ise olsun, insanın çevresi içinde gördüğü, algıladığı, biçim ve anlam yüklediği ne varsa (tabiat, iklimler, gök ve kâinat) onları kendisi için anlaşılır ve ifade edilebilir bir anlatıma (genelde ve özelde) kavuşturmuş ise, bütün bunların her biri bir zihnî yaratıcılık içinde bir “metin” biçimi ve içeriği kazanmış olur.”

Bu tanımlamaya göre, Nasrettin Hoca fıkra tipi, sözlü kültür dairesine ait bir metin olarak düşünülebilir. Yeliz Özay (2007: 164-173), metinlerarasılık kavramını sözlü ve yazılı kültür daireleri çevresinde tartışır ve hem sözlü hem de yazılı edebiyat ürünlerinin metinlerarası ilişki içerisinde olabileceğini belirtir. Bu bakış açısıyla Nasrettin Hoca’nın sözlü kültürden yazılı kültüre aktarılmış ve fıkralarının çeşitli unsurlarının yeniden üretildiği bir tip olarak düşünmek gerekir. Elektronik kültür ortamında bir televizyon çizgi dizisinde Nasrettin Hoca; söze, harekete ve görüntüye dayalı olarak yeniden üretilmiştir. Çizgi dizide kurulan metinlerarası ilişkiyle Nasrettin Hoca göstergesi üzerinden zengin bir folklorik alana girilmiştir. Kubilay Aktulum’un (2013: 11) ifadesiyle, “Metinleşen her folklorik unsur bir göstergedir, bir kültürbirim ya da folklorbirim değeri taşır, bu özellik ulusal kimliğe gönderme yapan, kalıplaşmış bir bilgi türünü kapsayan söz ve söylem düzlemine ilişkindir.”

Bu çerçevede, Nasrettin Hoca’nın yazılı ve dijital metinlerde yeniden üretilerek kullanılması, geleneksel kültürel imgelerin tüketimine örnek teşkil etmektedir. İnternet öncesi geleneksel medya ve internetle birlikte yeni medyanın kullandığı içerikler yalnızca millî kültür unsurlarından beslenmez. Küreselleşmenin getirmiş olduğu en önemli etkilerden birisi de kültür endüstrileri ve kültür ekonomisi gibi kavramlar çerçevesinde ortaya çıkan kültürel pazarlama, üretim ve tüketim biçimleridir (Adorno, 2011: 47-51; Özdemir, 2008: 9-16). Dünyadaki egemen devletler ve şirketler, kendi kültürel içeriklerini daha zayıf toplumlara küreselleşme adı altında pazarlamaktadır. Medya buradaki en önemli araçlardan birisidir. Medya, pazarlanan kültürel içeriğin reklamının yapıldığı bir arayüz görevi üstlenmektedir.

Toplum üzerinde en etkili medya araçlarından birisi televizyondur. Televizyonun etki gücünün geri planında, Türkiye’deki sosyal değişimler bulunur. Türkiye’de sosyo-ekonomik ve kültürel değişmelere paralel olarak geleneksel yaşam biçiminin yerini kent hayatı almıştır. Kentleşmenin Türkiye’de çok yönlü sonuçları ortaya çıkmıştır. Bu

süreçte köy ve köy çevresinde yaşayan nüfusun büyük çoğunluğu, 20. yüzyılın sonlarında, hızla kente göç etmiştir. Göç, kültür ve kimlik yapılarını şekillendiren önemli etkenlerden birisidir (Chambers, 2005: 10). Türkiye’deki hızlı kentleşme, geleneksel kültür aktarımlarını sağlayan sosyal bağların dağılmasına ya da zayıflamasına neden olmuştur. Tarıma dayalı ekonomik sistemde dar alanda geniş aile yapısı ve güçlü sosyal bağlar söz konusuysen sanayi ekonomisine dayalı olarak oluşan kent ortamında, daha dar ve yabancı bir sosyo-kültürel çevre ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de hızlı sanayileşmenin yarattığı plansız göç ve kentleşme olumsuz sonuçlar doğurmuştur (Oğuz, 2019: 9-13). Buna bağlı olarak geleneksel kültürel aktarımı sağlayan aile, akraba ve diğer yakın sosyal çevrenin yerini, kent hayatında, formel eğitim kurumları ve iletişim teknolojileri doldurmaya başlamıştır. “Şehirleşme sürecine paralel olarak elektronik kültür ortamı hâkimiyetinin hat safhada yaşandığı bugünün küresel dünyasında kimlik ve kişiliğin korunup sürdürülebilirliği önem taşımaktadır.” (Ersoy, 2006: 234). Kültürel bağlamda ortaya çıkan bu boşluğu, Türkiye’de özellikle 1990’lardan itibaren özel kanalların da yayın hayatına girmesiyle televizyon doldurmuştur. Televizyon yapısı ve amacı itibariyle diğer medya biçimlerinden farklı olarak kültürel hayatı şekillendiren bir araca dönüşmüştür (Aziz, 1985: 90-99).

Bu yeni yaşam biçiminde daralan sosyal çevreyle birlikte televizyon çocuklar üzerinde daha fazla etkili olmuştur. Geleneksel bilgi ve değer aktarım sistemlerinin görevini televizyon üstlenmiştir. Neil Postman (1995: 9) konuyu çocuk oyunları çerçevesinde değerlendirirken, kasaba ve kentlerin sokaklarında oyunun kaybolduğunu söyler. Ona göre, “Çocuk oyunları düşüncesi bile zihnilerden silinmektedir. Bilindiği gibi çocuk oyunları antrenör (eğitmen), hakem ya da seyirci gerektirmez ve o anda bulunabilen yer ve araç-gereçler kullanılmak suretiyle, eğlenmek amacıyla oynanır.” Postman, “Televizyon Öldüren Eğlence” adlı çalışmasında da konuyu mekân açısından değerlendirir ve televizyonun kültürel hayatı işgal eden, bireysel olarak da insanların zihnini yönlendiren bir araç olarak görür (Postman, 2004: 19-20).

Televizyonun çocuk üzerinde etkili olmasının, sunulan içeriklerin ürettiği bağımlılık etkeniyle de ilgisi vardır. Bağımlılık olumlu ve olumsuz etkilere karşı çocuğu açık hale getirmektedir. Çocuklar televizyonda izledikleri yayınların etkisi ile arkadaşlık, paylaşma, iş birliği, yardımlaşma, sevgi gibi sosyal davranışlarını olumlu yönde geliştirdikleri gibi; şiddet, ahlaki yozlaşma, ihtiras gibi zararlı mesajları da alarak olumsuz yönde etkilenmektedir (Doğan, Göker, 2012: 6-7; Yıldırım, 2018: 47). Bu sürecin ortaya çıkmasında, çocuğun zaman geçirmesini sağlayacak sosyal çevrenin daralması ve çalışan anne ve babanın da rolü vardır. Anne ve baba evde geçirilen kısıtlı zamanda çocuğun sakin kalması için televizyonu bir çare olarak kullanabilmektedir (Koçak, Göktaş, 2020: 70). Televizyon, çocuğun sosyal mekanizmalarının merkezine oturmaktadır. “toplumun sosyal ilişkiler toplamı” olduğunu söyleyen J. Piaget (2015: 403), çocuğun ahlaki gelişiminin sağlanması için bu sosyal ilişki ağına dâhil olması gerektiğini belirtir. Ona göre; “Gerçekte, beden nasıl büyümenin son bulmasıyla ve

organların olgunlaşmasıyla belirlenen göreceli bir denge düzeyine değin evrim geçiriyorsa benzer şekilde, zihinsel yaşam da yetişkin bireyin zihniyle temsil edilen en son denge yönünde evrimleşir. Denge bireysel ve toplumsal boyutu olan çift yönlü bir şekillenme alanıdır." (Piaget, 1999: 13, 15). Çocuğun erken yaştan itibaren içinde bulunduğu sosyal çevreyle kurduğu iletişim biçimi ve düzeyi, dil gelişimi gibi pek çok temel becerinin şekillenmesini sağlar. Dil gelişimi "bir ölçüde biyolojik verilerle sağlanmakla birlikte asıl olarak sosyal iletişimle" ortaya çıkan bir beceridir. Çocuğun okul öncesi dönemde kazanması gereken bilişsel becerilerinden birisi de içinde bulunduğu toplumsal ve fiziksel gerçekliğe ilişkin olarak kavramlarla doğru, yanlış ve vicdan gibi çıkarımları yapmayı öğrenmesidir. Bu beceriler de yine çocuğun kurduğu sosyal ilişkiler yoluyla elde edilir (Aydın, 2010: 72; Gander, Gardiner, 2004: 250).

Televizyonun insan hayatının merkezine oturması, başta çocukların gelişim düzeyleri olmak üzere, kültürel tüketim alışkanlıkları gibi çok yönlü sonuçlar doğurmuştur. Televizyon, çocukluk döneminden itibaren bireyle fiziki-sosyal çevre arasına girerek kimlik ve kişiliğin gelişiminde belirleyici rol üstlenmiştir. Televizyonun kültürel hayata etkisiyle ilgili İnci Enginün'ün (2006: 219) şu tespiti konuyu tamamlayacaktır:

"Günümüzde televizyon ve radyo vasıtasıyla –radyo artık geri planda kaldı– sözlü kültür ön plana geçmekte. Halk destanları, hikâyeleri eskiden günler, geceler boyu insanları sürüklemiştir. Günümüzde belki o meddahları dinlemeye tahammül edemeyiz. Çünkü meddahlar, o dönemin ihtiyacına cevap veriyordu. O günlerin destancısının yerini bugün radyo ve televizyon aldı. Yeni destancımız onlar bizim. Şu hâlde radyo ve televizyonun da her toplumun kendisine uygun malzemeyle desteklenmesi lazım. Çocuk eğitimi ve edebiyatı üzerinde çalışanların bu konuyu büyük bir dikkatle incelemeleri gerekmektedir."

Türkiye'de "1950'lerden sonra yaygınlaşan çizgi romanların" (Tuncer, 1993: 80) yerini, çocuğun dünyasında çizgi diziler almıştır. Çizgi film ve dizilerin çocuğun gelişimi ve kültürel yapısı üzerindeki etkileri çeşitli açılardan tartışılan bir konudur. Özellikle çocuklara yönelik tematik kanalların "hayal dünyasını geliştirme, eğlendirme, bilgilendirme ve eğitme" gibi işlevlerinin olduğu yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur (Doğan ve Göker, 2012: 27). Türkiye'de özel kanalların da yaygınlaşmasıyla birlikte çocukların çizgi film izleme saatleri sınırsız hale gelmiştir. Dolayısıyla erken yaştan itibaren çocuğun çizgi filmle kurduğu ilişki biçimi, eğitim açısından masalla kurulan ilişkiye benzemektedir. Sözlü kültür ortamında masalın çocuğun hayal gücüne yaptığı etkiyi, elektronik kültür ortamında çizgi film ve diziler yapmaktadır. Ancak, ekranda hayallerin görüntüsü de hazır olarak sunulmaktadır. Dolayısıyla televizyonda yayınlanacak çizgi filmlerin uzman programcılar tarafından seçilmesi sağlanmalıdır. Anne ve babanın, televizyonu, çocuğu oyalama aracı olarak kullanmasını engellemek için eğitimler vermelidir (Özakar ve Koçak, 2012: 38, 39; Fedakâr, 2011: 108).

Diğer taraftan hazırlanan çizgi film ve dizilerin içeriklerinin çocuklara kazandırdığı kültürel beceriler, "çocuğun çok yönlü gelişim alanlarını" hedeflemelidir. Çünkü çocuğun çizgi filmi izlemesi artık yalnızca televizyon ekranıyla sınırlı değildir. Mobil iletişim cihazlarının erişilebilirliği ve internet, büyük oranda kontrolün anne babadan

çıkmasına da neden olmaktadır. Söz konusu çok yönlü beceriler arasında çocuğun benlik algısı ve bireysel haklarını benimsetecek hedefler de vardır (Cengiz vd. 2020: 283; Aktı, 2014: 80). Bu kapsamda çizgi film ve dizilerin çok yönlü olarak ele alınması, hazırlanan içeriklerin konunun uzmanlarından destek alınarak oluşturulması gerekmektedir. Bu konu, çocuk sağlığı ve gelişimi uzmanlarını olduğu kadar halk bilimcileri de ilgilendirmektedir. Yabancı ve yerli çizgi film ve dizilerin “medya-okuryazarlığı” uzmanlarınca denetlenmesi ve “akıllı işaret” sistemiyle konu, beceri, içerik ve hedef yaş kitlesi bakımından sınıflandırılması gerekmektedir (Yücel, 2015: 133; İşleyen, 2020: 470).

3.Nasrettin Hoca Tipolojisi Etrafında Kültür Aktarımı

Tarihî bir şahsiyete dayanmakla birlikte Nasrettin Hoca; sözlü gelenekte bilgelik, mizah, eleştirel düşünce, tasavvuf gibi yanlarıyla bir tipe dönüşerek bugüne gelmiştir. Tarihî kişiliği daha çok tasavvufla ilişkilendirilen Nasrettin Hoca, sözlü kültür geleneğinde baskın olarak mizah yanıyla ön plana çıkmıştır. Nasrettin Hoca’yla ilgili yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu durum Nasrettin Hoca’nın yaşadığı kabul edilen 13. yüzyılı aşan ve büyüyerek bugüne uzanan etkileriyle ilgilidir. Nasrettin Hoca’nın önemi, edebî-estetik, dinî-tasavvufî ve felsefi niteliklerle birlikte, sözlü kültür ortamının düşünce ve aktarım biçimleriyle de ilgilidir.

Nasrettin Hoca’nın tarihî belgelere dayanan hayatıyla ilgili bugüne ulaşan bilgiler kısıtlıdır. Hoca’nın yazılı kaynaklardan ve fıkralarından hareketle genel olarak 13. yüzyılda yaşadığı kabul edilmektedir. Sivrihisar’ın Hortu köyünde doğmuştur ve babası imamdır. Seyyit Hacı İbrahim ile S. Mehmet Hayrani’den ders almıştır. Nasrettin Hoca daha sonra Konya’ya giderek Akşehir’de köy imamlığı ve müderrislik yapmış ve seksen yaşlarında ölmüştür. İyi bir eğitim aldığı anlaşılan Nasrettin Hoca, medrese hocalığı da yapmıştır. Yaşadığı yüzyılda başka Nasrettinlerle de karıştırılan Hoca, farklı kişilerle özdeşleştirilmiş ve adeta birkaç kişi olarak bugüne gelmiştir. Yaşayıp yaşamadığı bile tartışılan Hoca’nın hayatı etrafında menkıbe ve inanmalar oluşmuştur. Onun adına ilk kez 15. yüzyılın sonunda kaleme alınan “Saltukname”de rastlanılmaktadır. 16. yüzyılda da fıkraları kitap haline getirilmiştir. Yazma Nasrettin Hoca letaifi fıkrasının bulunması bu fıkraların sayısının zaman içinde yeni katılımlarla arttığını göstermektedir. Ona atfedilen fıkraların önemli bir kısmı Nasrettin Hoca’ya ait değildir (Türkmen, 1989: 7; Sakaoğlu ve Alptekin, 2009: 3; Sakaoğlu, 2005: 31; Duman, 1996: 59; Duman, 2001: 101).

Nasrettin Hoca fıkra tipi, temsil yeteneğiyle Türk dünyasına yayılmıştır. Türk halk felsefesinin ve nüktedanlığının yansıması olup yedi asırdır büyüyerek bugüne gelmiştir. Nasrettin Hoca, gündelik hayat içerisinde çevresini sosyolog, psikolog, filozof, sanatçı duyarlılığıyla tanımış, izlemiş, eleştirmiş ve yol göstermiştir. Nasrettin Hoca tipinin temsil ettiği bu geniş perspektif, fıkraların yeniden yazma süreçlerinde güncellenmesine de izin vermiştir (Özkan, 1996: 182, 195; Türkmen, 1996: 263;

Aktulum, 2011: 24). Türk kültüründe yaratıcı mizahın simgesine dönüşen Nasrettin Hoca, zamanları ve sınırları aşmıştır.

Türk dünyasında ortak mizah zevkini temsil eden Nasrettin Hoca, temsil kabiliyeti açısından sözlü gelenekte kapsayıcı bir rol üstlenmiştir. Bu durum, ona atfedilen fıkraların büyük bir bölümünün başka Nasrettinlere ya da daha zayıf tiplere ait fıkraların, Hoca'ya mâl edilmesine yol açmıştır. Sürekli yeniden üretilen fıkraların aynı tip etrafında şekillenmesi, Nasrettin Hoca imajının güçlü olmasıyla ilgilidir. Bu bakımdan Nasrettin Hoca'nın izini 13. yüzyıldan bu yana Türkçenin yayılma alanlarıyla birlikte sürmek mümkündür (Duman, 2001: 101; Özkan, 1996: 195,199, Kurgan, 1986: 7). Sakaoğlu (2013: 24), Nasrettin Hoca'ya bağlanan ancak ona uymayan fıkraları: 1. Mantık açısından Hoca'ya uymayan fıkralar, 2. Din açısından Hoca'ya uymayan fıkralar, 3. Hoca ve Timur fıkraları, 4. Nasrettin Hoca'dan önce de anlatılan fıkralar, 5. Ahlak açısından Hoca'ya uymayan fıkralar şeklinde sınıflandırmıştır. Diğer taraftan Nasrettin Hoca tipolojisi etrafında, onun tarihsel gerçekliğinin dışında, yeni fıkra konuları sürekli ortaya çıkmaktadır. Bu tip, daima güncellenen ve yeni kültür çevrelerine ayak uyduran bir yapıya sahiptir.

Geleneksel değerlerin aktarımı bakımından önemli işlevleri olan Nasrettin Hoca fıkralarında olumlu tip Hoca'nın kendisidir. Hoca etrafında anlatılan fıkralarda o, bir aracı olarak hakikati seslendirir ve karşıya ders verir. Fıkralardaki Hoca'ya ait meziyetler arasında, hazırcevaplık, akılcılık, nükte ön plandadır. Bu durum Nasrettin Hoca fıkralarındaki eğitici işlevleri göstermektedir. Eleştirel düşünme ve yol göstericilik fıkralarda ön plana çıkan özelliklerdir. Buna bağlı olarak da toplumdaki sosyo-kültürel durumlar fıkralara yansımıştır (Şişman, 2010: 149; Kızıldağ, 2019: 1986).

Bir metin olarak Nasrettin Hoca fıkralarında yedi asırlık süreçteki geleneksel kültürün yansımalarını görmek mümkündür. Fıkralarda bayram, düğün gelenekleri, halk inanışları, misafirperverlik gibi kültürel unsurlar bulunur. Dolayısıyla anlatının muhafazası ve aktarılması, geleneksel kültürel kodların taşınmasını sağlar. Ayrıca fıkralarda gülmeyi sağlamak amacıyla çeşitli söz sanatları da kullanılmıştır. Yalan, hayal ve düş, abartı, tezat, dil oyunu gibi unsurlarla fıkralarda "gerçeküstü mizah" ortaya konulmuştur. Bu kapsamda Nasrettin Hoca fıkraları bir kültür kaynağı olarak değerlendirilebilir (Azar, 2017: 182; Açıkgöz, 2017: 5-6; Duymaz, 2009: 265; Öğüt-Eker, 2005: 33).

Nasrettin Hoca, fıkralarda gerçekçi bir kişilik olarak görülür. Bu yanı sıra toplumsal gerçekliğin şekillenmesinde önemli çıkarımları vardır. Hoca, Gülin Öğüt Eker'in ifadesiyle, "insana özgü evrensel konularda yüklendiği eleştiri göreviyle, Türk mizah belleğini uluslararası boyuta taşıma başarısını göstermiş dünyadaki tek fıkra-tipi örneğidir" (Öğüt Eker, 2009: 579). Bu çerçevede Nasrettin Hoca fıkralarının yazılı ve elektronik kültür ortamında yeniden üretilmesi, söz konusu değer ve tutumların korunup aktarılmasına önemli katkı sağlamaktadır. Nasrettin Hoca, fıkralarda "ana/baba ve çocuk arasındaki zamansal, kültürel ve zihinsel mesafenin olgun

davranış, bilgi ve empati ile aşılması gerektiğini iletmeye çalışır. Bu aşamadan sonra ilettiği mesaj, en güzel eğitimin iyi örnek olunmasıdır.” (Şenocak, 2009: 807-808).

13. yüzyılda yaşadığı anlaşılan bir tarihî şahsiyete dayanan Nasrettin Hoca fıkra tipi, Türk halk felsefesi, mizah ve eleştirisinin sözcüsü olmuştur. Sözlü gelenek kültürünün yapısıyla birlikte Hoca etrafında Türk dünyasını kapsayan zengin bir fıkra külliyatı oluşmuştur. Bu çerçevede “ur-form” arama anlayışıyla Nasrettin Hoca’ya bakmak, onun yedi asırlık canlılığını görmezden gelmek olacaktır (Oğuz, 2009: 560). Türk halk felsefesinin yaratıcı mizah örneği olarak Nasrettin Hoca’nın yeni kültür ortamlarında çağın teknolojik ve estetik sistemleriyle üretilmesi, temsil ettiği kültürel değerlerin geleceğe aktarılmasını sağlayacaktır.

4.Zaman Yolcusu Bir İmge ve Nasrettin Hoca Çizgi Dizisi

Kentleşme, ulaşım ve iletişim imkânlarının artması, kültürün ulusal sınırların ötesine taşınmasına sebep olmuştur. Temelinde Batı ekonomik sistemleriyle bütünleşmiş olmayı içeren küreselleşme kavramı, kültürün küreselleşmesini de içermektedir. Küreselleşme kavramı, kültür ekonomisini de içine alan geniş bir yapıya sahiptir. Ekonomik güce sahip ülkeler diğer ülkelere karşı uyguladıkları kültür politikalarını baskı aracına dönüştürmektedir. Bu sürece sonradan dâhil olan veya daha az gelişmiş ülkelerin küreselleşme karşısında dayanabilecekleri zemin kendi kültürel varlıklarıdır. Millî kültürlerin küreselleşme karşısında direnebilmesi ya da kültürel alışveriş sürecine dâhil olabilmesi için ulusal kalıt unsurlarını çağın şart ve ihtiyaçlarına göre dönüştürerek kullanması gerekmektedir. M. Öcal Oğuz’un (2001: 6) ifadesiyle ulusal kalıt: “ulusal kimliği oluşturan, destekleyen, açıklayan, gösteren maddî ve manevî bütün unsurlardan” oluşur. Türk kültür tarihi açısından Nasrettin Hoca, Türk dünyasının müşterek ulusal kalıt unsurlarından birisidir. Bu çerçevede Nasrettin Hoca fıkra tipine dayalı olarak üretilen modern edebî metin, çizgi film, çizgi dizi, animasyon ya da sinema filmlerinin kültürel küreselleşme sürecinde önemli içerikler olduğu söylenebilir. Nasrettin Hoca’nın temsil ettiği değerler dünyası ve kültürel göstergeler alanının çocuklara yönelik yapımlarda kullanılmasının, onların bireysel ve toplumsal gelişimleri bakımından önemli işlevleri vardır. TRT Çocuk kanalında yayınlanan “Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu” adlı çizgi dizide Nasrettin Hoca, geçmişten seslenerek değil; bugüne gelerek mizah, ders verme, öğüt verme, eleştiri gibi rollerini sürdürür. Hoca, görevini bugünün fiziksel mekânları, meseleleri ve kültürel şartları içerisinde yapar. Bu durum geleneğin güncellenmesi biçimine önemli bir örnek teşkil eder. Geleneksel olanı olduğu gibi bugüne taşıyarak ya da bugünün insanını yapay bir ortama sokarak gelenekten beslenmesi beklenemez. Kültür endüstrisinin üretilen çok yönlü içerikleri hedef kitleye göre cazip sunum biçimlerine dönüştürülmektedir.

“Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu” adlı çizgi dizinin bu çalışmada incelenen bölümlerinde işlenen konular, dizinin bölümlerindeki başlıklar üzerinden şu şekildedir: Zaman Yolcusu, Aslan Terbiyecisi, Evde Bir Başına, Alışverişte, Kayıp

Hazinesi, İnternet Dünyasında, Küresel Isınma, Oyun Bitti, Kayıp, İz Peşinde, Hafıza Kaybı, Okuma Yazma Öğreniyor, Sıra Dışı Sporlar, Kamp Yapıyor, Tarım Yapıyor, Akıllı Yol Bilgisayarı, Film Setinde, Diş Hekimi, Su Altı, Müzik Yarışması, Dünya'nın Merkezi, Mars'a Yolculuk, Robot Dostu, Kayıp Küheylan, Görünmez Adam, Davetsiz Misafir, Fazla Eşyalar, Macera Parkı, Antikacı.

Nasrettin Hoca yüzyıllardır içine girdiği farklı sosyo-kültürel bağlamlarda olduğu gibi, ironik bir şekilde bu kez zamanda yolculuk yapar. Dizinin "Nasrettin Hoca Zaman Yolcusu" (Url 1) adlı birinci bölümünde Zehra'nın babası Cemil, bir zaman makinesi icat etmeye çalışmaktadır. Bu sırada kendi zamanında bulunan Nasrettin Hoca ise pazara gitmektedir. Hoca'nın yoluna çıkan üç çocuk uçurtmalarının ağaca takıldığını söyleyerek Hoca'yı ağacın yanına götürür. Hoca, çocukların amacının ayakkabılarını almak olduğunu anlar ve birbirine bağladığı ayakkabıların ipini boynuna asar. Ağaca çıkar ve "Bu iyiliğime karşılık Rabbim belki öteye bir yol açar da ben de oradan devam ederim." der. Bunlar yaşanırken Zehra'nın arkadaşları Kerim ve Ayşe, Cemil'in laboratuvarını karıştırmaktadır. Meraklı olan Kerim, girilmemesi gereken odaya girer. Zehra ve Ayşe de onu durdurmak için peşinden giderler. Bu sırada sürekli çocukları izlemekte olan Tolga da gizlice içeriye girer. Oda karanlıktır ve karanlıkta oluşan kargaşada Zehra'nın elinde bulunan "Nasrettin Hoca Fıkraları" kitabı zaman makinesinin üzerine düşer. Bu sırada uçurtmaları alan Hoca "Nedir benim bu çocuklardan çektiğim? Bıktım artık, bıktım. Hakikaten Yarabbim bir yol versen de azıcık öte gidip kafamı dinlesem." der ve ağaçta oluşan ışıktan bugüne ışınlanır. Çarığının teki ise orada düşer. Sesleri duyarak odaya gelen Cemil ve çocuklar bir anda karşılarında Nasrettin Hoca'yı görünce oldukça şaşırırlar. Pazara geç kaldığını söyleyen Hoca, eşeği Küheylan ile dışarı çıkar. Çıktığında gördükleri karşısında yaşadığı şaşkınlık ve korku ile koşarak tekrar laboratuvarın olduğu ağaç eve girer. "Ben neredeyim?" diye soran Hoca'ya Cemil: "Hangi yılda olduğumuzu düşünüyorsunuz?" der. Nasrettin Hoca "674." deyince Cemil, hicrî 1440 yılında olduklarını belirtir. Hoca'nın bir zaman yolcusu olarak günümüze geldiğini söyler.

"Aslan Terbiyecisi" (Url 2) adlı bölümde Hoca hava almak için dışarıya çıkıp dolaşırken ormandaki hayvanat bahçesine gider. Orada hayvanların kafeslerde olmasına şaşırır. Nasrettin Hoca geldiği zamanın kent hayatını eleştirir. "Aslan kafese konur mu hiç? Şu asrın insanlarına bak sen. Hayvanları kafese, kafesleri ormanlara koymuşlar; kendilerini de güürültünün patırtının ortasına bırakmışlar." der. Aslanla birlikte kafese giren Hoca'ya "Korkmuyor musunuz?" dendiğinde, aynı nüktedan üslupla "Vahşi mi, korkmak mı? Evladım, ormanın dışındaki bu şehir vahşi." der.

Çizgi dizinin "Evde Bir Başına" (Url 3) adlı bölümünde Nasrettin Hoca kahvaltıya davet edildiği Zehraların evine gider ve evde yalnız kalır. Hoca, ilk defa karşılaştığı masa, sandalye, buzdolabı, fırın, televizyon ve kamerayla tanışır. Dolapları karıştırırken tabakları görünce, "Bu asrın insanları çok müsrif." der. "Nasrettin Hoca Alışverişte" (Url 4) adlı bölümde Hoca'nın gözüyle tüketim kültürü ele alınmıştır. AVM'ye götürülen Nasrettin Hoca, insan kalabalığı ve eşyaların çokluğuna şaşırır.

AVM'yi gören Nasrettin Hoca "Ooo! Şu kocaman kervansaray da bakın." deyince, Kerim, "Kervansaray mı?" diye şaşırır. Zehra'nın "Alışveriş merkezi, Nasrettin Hoca." demesi üzerine Nasrettin Hoca, "Bu kocaman şey bir kervansaray değil mi?" diye sorar ve Cemil "Bu çarşı, yani sizde ki kapalı çarşılar gibi düşünün. Bu çağın kapalı çarşısı." cevabını verir. Nasrettin Hoca "Allah Allah! Şu işe bak." diyerek şaşkınlığını anlatır. Yürüyen merdivene binen Nasrettin Hoca merdivenden düşer. Bir mağazadaki indirim koşan insanları görünce oldukça şaşırır. Nasrettin Hoca, AVM'de eşeği Küheylan'ın yanına gitmeye karar verir. Asansörü görünce bu kapının kolu yok nasıl açılacak diye düşünür. Asansöre "Açıl susam açıl." der. Kapının açıldığını görünce ise "Bazı şeyler hiç değişmemiş baksana." yorumunu yapar. Asansöre binince de "Kapan susam." der. Asansörden inince yanlışlıkla kendisini Nasrettin Hoca'ya en çok benzeyen kişinin seçildiği yarışmanın sahnesinde bulur. Nasrettin Hoca sahnede Küheylan koşarak sahneye gelip Hoca'ya çarpar ve Hoca eşeğin üzerine ters oturur. Bunu gören seyirciler Hoca'yı birinci seçer ve Hoca ödül olarak ayakkabı kazanır. Ayakkabının tekini unuttuğu çarığın yerine giyerken diğer tekini kuşağının içine saklar. Nasrettin Hoca "Bak sen şu işe Küheylan kendi zamanında herkesle kavgaya tutuşan bu huysuz ihtiyara bu zamanda sırf Nasrettin olduğu için ödül bile veriyorlar." der.

"Nasrettin Hoca'nın Kayıp Hazine" (Url 5) başlıklı bölümde Nasrettin Hoca'nın "Kazan Doğurdu" fıkrasına göndermeler yapılır. Hoca Latin harfli yazı okuyamadığı için, çocuklarla sahafa giderek Arap harfleriyle yazılmış kitaplar alırlar. "Anadolu'nun Gizli Hazinesi" adlı kitaba göre yaptıkları kazılarda bir sandık bulurlar ve içinden Hoca'nın kayıp çarığının teki çıkar. Bu durum Nasrettin Hoca fıkralarındaki mantık dışı ve gerçeküstücü yapıya uygundur. Sandıktan Küheylanın bulduğu başka bir kâğıtla gerçek hazineyi aramaya başlarlar.

Mobil cihazların yaygınlaşması ve internetle birlikte sosyal medya gündelik hayatın bir parçası haline gelmiştir. Bu durum bir yandan iletişimin hızlanmasına katkıda bulunurken bir yandan da gerçek sosyal ilişkilere zarar vermektedir. "Nasrettin Hoca İnternet Dünyasında" (Url 6) adlı bölümde sosyal medyanın aşırı kullanımının yol açtığı problemler Nasrettin Hoca'nın gözüyle anlatılmıştır. Nasrettin Hoca'yı evde bulamayan çocuklar Hocayı merak eder. Hoca ve Küheylan dışarıdan gelirler. Cemil Hoca'ya sürekli ulaşabilmek için bir telefon vererek telefonu bütün ayrıntıları ile anlatır ve selfie çeker. Bunu gören Hoca "Aaa Küheylan şu işe bak. Suretimiz kutuya girdi." der. Nasrettin Hoca'ya sosyal medya hesabı açarlar ve bu çektikleri fotoğrafı oraya yüklerler. Nasrettin Hoca her gördüğü ve yaptığı şeyi paylaşmaya başlar. Yaptığı paylaşımlar yüzünden karışıklıklar çıkar. Bu durum üzerine Hoca "Allah Allah! Ne dedikoducu aletmiş bu böyle, herkesi birbirine düşürdü canım." der. Eve geldiklerinde Hoca bir fotoğraf çeker. Yine paylaşım yapmasından korkan çocuklar, "aman Hocam" derler. Nasrettin Hoca "Gelin, gelin. Şaka yaptım. Bizim mutluluğumuzu bir tek biz görsek yeter ama değil mi?" der. Hoca böylece kendi üslubuyla her durumun internet ortamında paylaşılmasına gerek olmadığını söylemiş olur.

Bugünün dünyasının en önemli meselelerinden birisi küresel ısınmadır. Aşırı sanayileşmenin ve doğanın dengesinin insan eliyle bozulması iklim değişikliklerine yol açmaktadır. “Küresel Isınma” (Url 7) adlı bölümde Nasrettin Hoca çocuklarla birlikte bu soruna çözüm arar. Hoca arabalarla ilgili olarak “*En iyisi bu kendinden götüren gürültülü makineleri kaldırmak.*” der. Geçmişe dönmenin mümkün olmadığı ancak, yeni teknolojilerle doğaya verilen zararın azaltılabileceği sonucuna varılır.

“Oyun Bitti” (Url 8) adlı bölümde, çocukların izledikleri çizgi filmler ve oynadıkları oyunların kendilerine verebilecekleri zararlara gönderme yapılır. Nasrettin Hoca ve Kerim bilgisayar oyunu oynamaktadırlar. Kerim’in oyun oynamasını, kendini kaptırarak izleyen Hoca uyuyakalır. Rüyasında, kendisini oyunun kahramanı olarak görür. Hoca’nın toplamda 3 canı vardır. Zıplayarak ödülleri toplar. Koşar, engelleri atlar ama tek canı kalmıştır. Kerim’i arar ve bulur, Kerim’i kurtarmaya çalışır. Son canını da kaybetmek üzereyken uykudan uyanır. Ama rüya gördüğünü anlamaz. Kerim’i kurtarmak için tekrar oynamak ister. Dışarı çıktığında çocukları oyun oynarken görür ve rahatlar. Zehra: “*Video oyunu oynayalım mı?*” diye sorunca Nasrettin Hoca “*Yok yok kalsın, bu zamanın oyunlarını öğrendik. Ne günümüz kaldı ne rüyamız. Biraz da ben size oyun öğreteyim. Yedişer taş bulup gelin.*” der. Hoca geleneksel çocuk oyunlarını hatırlatmış olur.

“Öteye Giden Yol” (Url 9) adlı bölümde Nasrettin Hoca, rüyasında geçmişe döner ancak durumu uyanınca anlar. Bu sırada geçmişle bugünü karşılaştırır. Karısından tost ve çay ister ancak karısı onların ne olduğunu bilmez. Küheylan’ın gelecekte kaldığını zanneden Hoca onu aramaya çıkar. Geleceğe gidince son kez bisiklete binmek, araba kullanmak, dalmak, helikopter kullanmak, okuma yazma kursuna gitmek, paraşütle atlamak istediğini düşünür. Hoca uykusundan uyanır ve yaşadıklarının bir rüya olduğunu anlar. Cemil ve Zehra, Hoca’ya artık her şeyin hazır olduğunu ve kendi zamanına dönebileceğini söyler. Ama Hoca “*Gitmek mi? Ne gitmesi daha erken, daha yapmak istediğim çok şey var.*” der.

“Nasrettin Hoca Okuma Yazma Öğreniyor” (Url 10) adlı bölümde Nasrettin Hoca okuma yazma kursuna giderken bir yandan da eve dönünce tabletten yeni çıkan oyunu oynamak ister. Tarih ödevi için yardım isteyen Ayşe’ye de “*Önce senin ödevini yaparız sonra oyun.*” der. Zehra da “*Sonra birazcık eski sokak oyunlarından oynayalım.*” der. Anlaşırlar ve Hoca sınıfa doğru yürümeye başlar. Zaman makinasıyla bugüne gelen Hoca’nın gündemi de bugünün meseleleridir.

“Nasrettin Hoca Tarım Yapıyor” (Url 11) adlı bölümde, organik tarımın önemine dikkat çekilir. Çocuklar bahçede patates salatası yerken salatanın neden bu kadar lezzetli olduğunu sorarlar. Zehra onları Hoca’nın bahçesine götürür ve her şeyin orada yetiştiğini gösterir. Kerim ise domatesi ilk kez dalında görmüştür. Ayşe, bu sebze ve meyvelerin Hoca’nın zamanında olmadığını söyler. Kerim buna güler ve “*Ne yani, Nasrettin Hoca hayatında hiç patates yememiş miydi?*” der. Zehra derste işlediklerini bazı sebze ve meyvelerin yeni keşfedilen kıtalardan gemilerle geldiğini söyler. Nasrettin Hoca “*Evet, mesela domates, domatese bayıldım.*” der. Yetiştirdiği organik ürünleri

pazarda satmaya karar verirler. Pazardaki tüm ürünlerin satıldığı bir günde ürünlerden alamayanlar için Nasrettin Hoca bir fikir düşünür ve “Ürünlerden alamayanlar benimle bahçeye gelip ürünlerden toplansın.” der. Onları satmayacak mısınız diye sorduklarında Nasrettin Hoca “Bugünkü kazancımız bize yeter evladım, hem madem bu zamanda tabii olan çok kıymetli mahsulleri beraber toplayalım da şu organik tarım dediğimiz şeyi tam yaşamış olun değil mi?” cevabını verir.

Nasrettin Hoca “Akıllı Yol Bilgisayarı” (Url 12) adlı bölümde sesi kız kardeşine benzediği için Hasibe adını verdiği yol bilgisayarına fıkra anlatarak kafasını karıştırır ve kendini eve götürür. Hoca yol bilgisayarına “Bak kızım, sana ev dedim durmadın, ev dediğimde ne anladın acaba?” der. Yol bilgisayarını “Sizin eviniz bundan 800 yıl öncesinde. Sizi en yakın aktif zaman makinasına götürüyorum.” der. Nasrettin Hoca, yol bilgisayarına durmaya ikna edemez. Onu şaşırtmak için “Kızım, ben sana nasıl göle maya çaldığımı anlattım mı?” der. Yol bilgisayarını “Göle maya çalınmaz.” deyince Hoca, “Sen öyle san, bak şimdi...” diyerek fıkrayı anlatır. Hoca sonunda eve gelmeyi başarır. Cemil yol bilgisayarını nasıl durdurduğunu sorunca Hoca güler. O sırada yol bilgisayarını “Kazanın doğurması mümkün değil, ölmesi hiç değil ama...” der. Bunun üzerine Nasrettin Hoca “Biraz kafasını karıştırmış olabilirim.” der.

“Diş Hekimi” (Url 13) adlı bölümde Nasrettin Hoca izleyiciye halk hekimliği uygulamalarını hatırlatır. Basit sağlık sorunlarında halk hekimliği uygulamalarına başvurulabileceğini anlatan örnek durumlar gösterilir. Diş ağrısı artan Hoca'nın sorunu, diş hekimine götürülmesiyle çözülür.

Çizgi dizide Nasrettin Hoca'nın gözüyle çevre kirliliği konusu da ele alınır. “Su Altı” (Url 14) adlı bölümde Hoca, izlediği bir su altı belgeselinden hareketle yüzme kursuna gider ve çocuklarla bir göle dalarlar. Kerim gördüklerini kaydetmek için kamera da getirmiştir. Hoca ve çocuklar suyun altında gördüklerine inanamazlar. Gölet oldukça kirlidir. Bir kaplumbağa Hoca'nın peşine takılır ve onu takip etmeye başlar. Hoca'nın peşinden kıyıya kadar gelir. Kaplumbağayı takip ederek ayağına plastik şişe takılmış olan başka bir kaplumbağayı kurtarırlar. Çevre kirliliğinden şikâyet ederler. Bu sırada Hoca'nın aklına bir fikir gelir. Kerim'in getirdiği kamera ile denizin kirliliğini, kaplumbağanın durumunu kaydederler. Hayvanların tehlikede olduğunu belirterek göleti kurtarmak için yardım çağrısında bulunurlar. Yardıma gelen insanlarla birlikte göleti temizlerler. Göle gidip kendine bakan Hoca “Kendimizi görebildiğimize göre içindekileri de hayli hayli görebiliriz.” der.

“Müzik Yarışması” (Url 15) adlı bölümde Nasrettin Hoca, çocuklara eski Türk çalgısı olan kopuzu tanıtır. Çocuklar müzik yarışmasına hazırlanırken Kerim'in kolu kırılır. Yarışmaya üç gün kalmıştır ama Kerim'in kolu bir ay alçıda kalacaktır. Grup için gitar çalacak başka birilerini ararlar ama bulamazlar. Yarışmadan çekilmeye karar verirler. Hoca gitarı eline alarak “Kerim'in müzik aleti bu mu? Aynı bizim kopuza benziyor.” der. Kerim “Kopuz mu o da ne?” diye sorunca Cemil “Kopuz eskiden beri Türklerin kullandığı

bugün Altay Türklerinde rastlanan bir çeşit müzik aletidir.” der. Hoca, Kerim’in yerine eski Türk çalgıları merkezinden aldığı kopuzla katılır ve yarışmayı kazanırlar.

Nasrettin Hoca, Türk halk felsefesinin pratik ve akılcı yönünü temsil eder. Fıkralarda bu yanıla önemli çıkarımları vardır. “Dünya’nın Merkezi” (Url 16) adlı bölümde gündemi meşgul eden dünyanın merkezi neresi sorusuna herkesi toplayarak cevap verir. Haberlerde Nasrettin Hoca’nın bu iddiasının büyük yankı uyandırdığı söylenir. Açıklamanın yapılacağı koca çınarın önüne dünyanın her yerinden insanlar gelmiştir. Bilim insanları da Hoca’nın bu iddiası karşısında şaşırılmıştır. Hemen bir bilim insanını Türkiye’ye göndermeye karar veririler. Nasrettin Hoca kalabalığın içerisinde çocuklara dönerek şu hükmü verir: *“Herkes kendi dünyasının merkezidir çocuklar, bunu sakın unutmayın.”*

“Robot Dostu” (Url 17) adlı bölümde Nasrettin Hoca yapay zekâ ile sınanır. Çocuklara ödev olarak verilen yapay zekâli robot yapma ödevi bir hafta içerisinde hazırlanır. Robot şifreyle çalışmaktadır. Hoca Ali Baba ve Kırk Haramiler kitabını okurken *“Açıl susam açıl.”* der ve tesadüfen şifreyi söylemiş olur, robot çalışır. Hoca evden çıkan robotu tekrar eve getirmeye uğraşır. *“Kapan susam kapan.”* diyerek robotu kapatır. Cemil robotu günceller. Daha sonra Kerim robota, *“Sen Nasrettin Hoca’yı tanıyor musun?”* diye sorar. Robot şu cevabı verir: *“Nasrettin Hoca 13.yüzyılda yaşamış mizahi bir figürdür. Komik hikâyeleri, özlü sözleri ve fıkralarıyla hatırlanan Nasrettin Hoca aynı zamanda felsefi kişiliği de olan bir bilgedir. Günümüze zaman yolculuğu yaparak gelmiş olan Nasrettin Hoca şu an uyumaktadır. Bundan 50 yıl sonra hatta 100 yıl sonra hatta 1000 yıl sonra da okunup nesilden nesile aktarılacaktır.”*

Çizgi dizide işlenen konulardan birisi de hayvan sevgisidir. “Davetsiz Misafir” (Url 18) adlı bölümde, hayvanat bahçesinden kaçan bir maymun, Nasrettin Hoca’nın ağaç evine gelir. Maymun, Hoca’yı ve çocukları bir yere götürmek istemektedir. Nasrettin Hoca, Küheylan ve çocuklar maymunu takip ederler. Maymun onları bir hayvan hastanesine getirir. Bu sırada camdan onlara bakan başka bir maymunu fark ederler. Maymunun durumunu merak eden Hoca ve çocuklar içeri girerler. Veteriner aslında tedavisinin bittiğini ama buna rağmen çok halsiz olduğunu söyler. Hoca bunun çözümünü bildiğini söyler ve hayvanat bahçesinden kaçan maymunu getirir. Bunun üzerine iki maymun da neşe ile oynamaya başlar. Bu duruma şaşırın veteriner Hoca *“Bazen iyileşmek için sadece sevdiklerine ihtiyacın vardır.”* diyerek hükmünü verir.

Kent ortamında bir yandan tüketim kültürünün etkisiyle sürekli yeni kıyafet, oyuncak ve çeşitli eşyalar alınırken bir yandan da eski eşyalar küçük ev alanlarında birikmektedir. Çizgi dizi de bu durum çocukların hem daha düzenli hem de daha tutumlu olmaları için örnek olay olarak kullanılır. “Fazla Eşyalar” (Url 19) adlı bölümde Nasrettin Hoca okumak için hikâye kitabını aramaktadır; ancak evde o kadar fazla eşya vardır ki bir türlü bulamaz. Ağaç ev çocukların kullanmadığı bir sürü eski eşya ile doludur. Hoca, çocuklardan eski eşyalarını ayıklamalarını ve vermelerini ister. Bunun üzerine bir ay boyunca kullanmadıkları eşyaları not alırlar. Bu süreçte kullanmadıkları eşyaları da vermemek için kullanmaya çalışırlar. Bu durumdan

sıkılırlar. Bir ay sonra Hoca, aldığı notlara bakar ve çocukların kullanmadığı eşyalardan kullanılabilir olanları ihtiyaç sahiplerine, kullanılmayacak olanlar ise geri dönüşüme gönderir. Cemil, Hoca'ya çocukları nasıl ikna ettiğini sorunca Hoca "Ne demişler bir musibet bin nasihatten evladır." diyerek hükmünü verir.

"Antikacı" adlı (Url 20) bölümde Hoca, çocuklara tutumlu olmayı göstermekle ilgili bir durumun içerisinde. Yırtılan çarığı tamir etmeye çalışırken tamirci kendilerini antikacıya yönlendirir. Hoca'nın ayakkabısıyla uğraştığını gören çocuklar şaşırır. Kerim, *Ayakkabı tamir edilir mi hiç?* Diye sorar. Hoca da ayakkabıları yırtılınca ne yaptıklarını sorar ve Kerim yenizini aldıklarını söyler. Nasrettin Hoca, "Olur mu hiç öyle şey? Hem benim çarıklarım yeni daha 10 yıl oldu" der. Sonrasında Hoca'nın çarığı tamir edilir.

"Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu" adlı çizgi dizide incelenen bölümlerde, klasik Nasrettin Hoca fıkra tipinde olduğu gibi, kıvrak aklın, meselelere pratik çözümler bulmanın ve mizah unsurlarının kullanıldığı görülür. Dizide Nasrettin Hoca bugüne taşınarak güncel olayların içerisine sokulmuştur. Geleneksel kültür unsurlarının yeni kuşaklara aktarılmasında bugünün ihtiyaç ve beklentilerine cevap verebilecek şekilde sunulması gerekir. Gelenek, kendi içerisinde dinamik olma özelliği taşır. Bu dinamik yapı dikkate alınmadığında taşınan kültürel unsur, yalnızca otantik bir içerik olarak kalır ve geçici bir etki yaratır. Bu çerçevede ele alınan dizide, Nasrettin Hoca tipinin gözüyle bugünün dünyası değerlendirilmektedir. Metin Ekici, geleneğin güncellenmesinin kültürel devamlılığı sağlayacağını vurgulayarak şu tespiti yapar: "Geleneğin içinde yenilemeye, güncellemeye veya değişiklik yapmaya ve böylece geleneği sürekli kılmaya izin veren bir öz vardır. Bu öz kaybolmadığı sürece her gelenek değişerek gelişir." (Ekici, 2008: 38). Nasrettin Hoca fıkra tipinin özü, onun temsil ettiği akıl, mizah, felsefi bakış açısı ve kıvrak zekâ gibi unsurlardır. Çocuklara yönelik hazırlanan bir çizgi dizide, çocukların önüne 13. yüzyıl sosyo-kültürel ve fiziki çevresinin meseleleri konmak yerine, Hoca'nın 21. yüzyıla getirilerek yeni sosyo-kültürel şartlar, ulaşım ve iletişim imkânları, teknolojik gelişmelerle tanışması sağlanmıştır. Bir diğer önemli nokta ise Nasrettin Hoca tipinin gelişme, değişme ve güncellemeye imkân veren yapısıdır. Hoca, yedi yüzyıl boyunca Türk dünyasındaki değişme ve gelişmelerin içerisinde sosyal, ekonomik, dinî, siyasi ve estetik açıdan kendisine yer bulmuş bir tiptir. Bu konuda Cengiz Gökşen (2009: 349), Nasrettin Hoca'yla ilgili şu tespiti yapmıştır:

"Yüzyıllardır Türk milletinin ve dünyanın en tanınmış fıkra tipi olan ve şöhreti her gün biraz daha yayılan Nasrettin Hoca toplumdaki değişimden ve gelişmeden geçmişte olduğu gibi yine nasiplenecek çağa ayak uyduracaktır. Bu manada çeşitli ulaşım ve iletişim vasıtalarını kullanacak, eşekten inip arabaya, otobüse, uçağa binecek, hatta Temel'de olduğu gibi, onu da uzayda ve internette dolaşırken görebileceğiz. Hoca'nın yüzyıllardır varlığını korumasını sağlayan en önemli unsur, geçmişte yaptığı ve söyledikleri yanında, kültürel ve sosyal değişime ayak uydurup güncelliğini korumasıdır."

Bu kapsamda Nasrettin Hoca içinde bulunulan “kültür asrı” olarak tanımlanan 21. yüzyılda kültürel belleğin en önemli taşıyıcılarından birisidir. Bu bellekten hareketle gelecek “kurgulanabilecek, işletilebilecek ve yönetilebilecektir.” (Özdemir, 2008: 20). Kültürel bellek aynı zamanda millî kimliğin muhafaza alınıdır. Jan Assmann (2001: 61), “Grup, tarihini hatırlayarak ve kökenine ait hatırlama figürlerini belleğinde canlandırarak kimliğinden emin olur.” tespitini yapar. Özellikle erken çocukluk dönemindeki çocukların bilinçaltına yabancı unsurların yerine “Nasrettin Hoca, Dede Korkut, Keloğlan, Battal Gazi, Oğuz Kağan, Umay Ana, Tomris Hatun, Bay Ülgen, Yayık Han, Mete Han gibi tarihî kahramanlar ve destan, masal, efsane, fıkra karakterlerinden” hareketle yazılı, görsel ve işitsel içeriklerin yerleşmesi kültürel hafızanın oluşmasını sağlar. Nasrettin Hoca küreselleşme sürecinde, Türk dünyasının ortak değer ve semboller temsilinde “uygulamalı halk bilimi çalışmaları kapsamında” önemli gösterge unsurudur (Oğuz, 2013: 31-32; Karakuş, 2017: 249-250; Fidan, 2018: 974-984). Bu konu aynı zamanda kültür ekonomisinin de bir parçası olarak ele alınmalıdır. Gülin Ögüt Eker’in (2009: 590) Nasrettin Hoca’yla ilgili şu tespiti Nasrettin Hoca’nın zaman yolculuğundaki etkisini geleceğe taşımanın yollarını göstermektedir:

“Kültürel bellekte yüzyıllar arasında gidip gelebilen Nasrettin Hoca, marka kültürünün temel aktörlerinden biri olmak; internette dolaşmak; MSN’ye girmek; telefon firmalarının masal/fıkra hattında başrol oynamak; takı tasarımlarında yer almak; park-sokak-okul-apartman-alışveriş merkezlerine-dergilere-yayınevlerine isim olmak; televizyon dizilerinde, sinema filmlerinde, reklam senaristlerinin metinlerinde başrol oynamak; üniversitelerin araştırma merkezlerine konu olmak; çocuk eğlence birimlerine, oyun parklarına isim babalığı yapmak; 23 Nisan Çocuk Bayramı’nda dünya çocuklarıyla tanışmak; festival ve şenliklerle geniş kitlelere ulaşmak; yerelden evrensele taşınmak istemektedir.”

Makalenin konusunu teşkil eden “Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu” adlı çizgi dizi, Hoca’nın bakış açısını bugüne taşımış ve bunu yaparken de geleneksel Nasrettin Hoca tipine uygun olarak mizahın eleştiri, eğitim ve kültür aktarımı yanlarını kullanmıştır.

5.Sonuç

Modern edebiyat çalışmalarında yaygın olarak kullanılan metinlerarası yöntem, yazılı edebi metinler arasındaki alışverişi esas almaktadır. Bu çalışmada, tarihî bir şahsiyete dayanmakla birlikte bir sözlü ortam figürüne dönüşmüş olan Nasrettin Hoca tipi metin olarak değerlendirilmiştir. Halk bilimi çalışmalarında, sözlü ve yazılı kültür arasındaki metinlerarası alışverişi ele alan çalışmalar vardır. Bu bağlamda bu çalışmada Nasrettin Hoca’nın, sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamları arasında üretilen içeriklerdeki kullanımı bir çizgi dizi çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Ekonomik üretim tüketim biçimlerinin değişmesiyle ortaya çıkan kent ve kent çevresine göç olgusu, bir yandan kalabalık kitleler üretirken bir yandan da sosyal bağların zayıflamasına yol açmıştır. Bu durum, geleneksel bilgi aktarım sistemlerini değiştirmiştir. Tarım toplumunda birey, aile, akrabalar ve diğer sosyal yapılar tarafından çevrelenerek kültürel bir edinim süreci yaşamaktayken, kent ortamında bu süreç kırılmalara uğramıştır. Sosyo-ekonomik yapıdaki değişim eş zamanlı olarak

iletişim teknolojileriyle birlikte olmuştur. Bu süreçte televizyon, yeni kültürel hayatın merkezinde, onu oluşturan ve yön veren bir medya aracına dönüşmüştür.

Televizyon, özellikle çocuğun hayatında, gerçek dış dünyayla arasındaki bir arayüz şeklinde yok olan ya da daralan sosyal çevrenin yerini işgal etmiştir. Böylece çocuğun kişilik ve kimlik gelişiminde çok yönlü olarak belirleyici olmuştur. Televizyon aynı zamanda küreselleşme sürecinde önemli bir kültür taşıyıcısıdır. Bu çerçevede erken çocukluk döneminden itibaren, çocuklara yönelik hazırlanan yapımlar bilinçli olarak tasarlanmaktadır.

Bir ulusal kalıt değeri olan Nasrettin Hoca zamanının ve mekânın sınırlarını aşarak yedi asır boyunca pek çok coğrafyayı dolaşmış bir fıkra tipidir. Onun etrafında yapılan tartışmalar, gerçekte yaşayıp yaşamadığı ya da tarihî, edebî, tasavvufi şahsiyetinin ne olduğu konusunu çoktan aşmıştır. Çalışmaların konusu, onun ortak Türk mizah kültürünü temsili, Türk halk felsefesini yansıtan imajı, eleştirel ve pratik aklın temsilcisi olma gibi yanlarına çevrilmiştir. Nasrettin Hoca Türk kültürünün yeni şart ve çevre içerisinde gerektiğinde dönüşerek, gerektiğinde de yeniden oluşarak var olma potansiyeli olan ulusal kalıt değerlerinden birisidir. Hoca'nın bu gücü, aynı zamanda sözlü zihnin düşünce, ifade ve aktarma biçimleriyle de yakından ilgilidir.

Makalede tematik bir kanal olan TRT Çocuk'ta "Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu" adlı çizgi dizi formatıyla hazırlanan yapım incelenmiştir. Nasrettin Hoca kendi zamanından bugüne yanlışlıkla çıktığı zaman yolculuğunda, kendisini bugünün dünyasının ve meselelerinin içerisinde bulur. Sözlü kültür ortamındakine benzer biçimde mizah, felsefi çıkarım, pratik zekâ ve eleştiri unsurlarıyla 21. yüzyılın sosyo-kültürel, fiziki, teknolojik ve insanî meselelerini değerlendirir. Dizideki her bölüm farklı bir temayla oluşturulmuştur. Nasrettin Hoca bugünün dünyasında farklı örnek olaylar içerisinde kalır, bu olaylara çözümler bulur ve yargısını bildirir. Hoca'nın bu süreçte çevresindekiler eşeği Küheylan ve çocuklardır.

Nasrettin Hoca'nın, sözlü kültürden elektronik kültür ortamına aktarılması sürecinde izlenen yol, çocukların izledikleri bir çizgi dizide Hoca'yı kendi gündelik hayatta karşılaştıkları meselelerin içerisinde görmelerini sağlamıştır. Bugünün çevre sorunları, teknoloji, kentlerin kalabalığı, alışveriş ve tüketim kültürü, hayvan hakları gibi başlıklar Hoca'nın her bölümde eleştirdiği, çözüm bulduğu ve felsefi çıkarım yaptığı konulardır. Ayrıca Nasrettin Hoca dizide; çocuklara tasarruf etmeyi, düzenli olmayı, doğa ve hayvan sevgisini, bilgili ve erdemli olmayı aşılama çalışmaktadır.

Halk bilimi çalışmalarında uygulamalı halk bilimi, geleneksel kültürün bir yandan hızlı değişim ve dönüşüm süreçleriyle yok olmasına bir yandan da küreselleşme karşısında aşınmasına karşı önemli bir araçtır. Bu çerçevede makalede ele alınan "Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu" adlı çizgi dizi, "ulusal kalıt" niteliği taşıyan kültürel unsurların yeni şart ve çevre içerisinde üretilmesine örnek teşkil etmektedir. Dizide Nasrettin Hoca fıkra tipi üzerinden, onun temsil ettiği kültürel göstergeler alanına yaslanarak çocukların dünyasına değerler aktarımı sağlanmıştır. Kültür

aktarımında, dünü bugüne olduğu gibi taşımak, aynı zamanda bir metni bağlamından kopartarak anlaşılmasını beklemek olur. Dolayısıyla geleneksel kültürün güncellenmesi geçmişi bugünün şartlarında yeniden üretmekle mümkün olabilir.

Kaynakça

Açıkgöz, N. (2017). Gülmece-retorik ilişkisi ve Nasrettin Hoca fıkraları. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 6 (14), 1-6.

Adorno, T. W. (2011). *Kültür endüstrisi ve kültür yönetimi*. (Nihat Ülner Çev.). İletişim.

Aktı, B. B. (2014). *Trt çocuk kanalında yayınlanan okulöncesi yaş grubu çocuklarına yönelik çizgi dizilerin çocuk hakları açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Aktulum, K. (2011). Bir ana-metin olarak Nasreddin Hoca hikâyeleri üzerine kimi dönüştürmeler. *Millî Folklor*, 23(91), 12-24.

Aktulum, K. (2013). *Folklor ve metinlerarasılık*. Çizgi Kitabevi Yayınları.

Aydın, B. (2010). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. Nobel Yayın Dağıtım.

Aytaç, G. (1999). *Genel edebiyat bilimi*. Papirüs Yayınları.

Azar, B. (2017). Farkındalık ekseninde bir kültür aktarıcı: Nasrettin Hoca. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 5(11), 182-190.

Aziz, A. (1985). *Radyo ve televizyona giriş*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Cengiz, Ö., İlçi Küsmüş, G. ve Ramazan, O. (2020). TRT çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerin gelişim alanlarına göre değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 271-287.

Chambers, I. (2005). *Göç, kültür kimlik*. (İsmail Türkmen ve Mehmet Beşikçi Çev.), Ayrıntı.

Çobanoğlu, Ö. (2005). *Halkbilimi kuramları ve araştırma yöntemleri tarihine giriş*. Akçağ Yayınları.

Doğan, A. ve Göker, G. (2012). Tematik televizyon ve çocuk: İlköğretim öğrencilerinin televizyon izleme alışkanlıkları. *Millî Eğitim*, 41(194), 5-30.

Duman, M. (2001). Ezop'tan Nasrettin Hocaya. *Folklor Edebiyat*, 27, 101-104.

Duman, M. (1996). On altıncı yüzyıl yazılı kaynaklarında Nasrettin Hoca. *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri Nasreddin Hoca Sektörünü*. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Duymaz, A. (2009). Nasreddin Hoca fıkralarında mizah unsuru olarak gerçeküstücülük. *21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak Uluslararası Sempozyum*. (8-9 Mayıs 2008, s. 253-270). AKM.

Ekici, M. (2000). Halk, halk bilimi ve halk bilgisi üzerine bir deneme. *Millî Folklor*, 45, 2-8.

Ekici, M. (2008). Geleneksel kültürü güncellemek üzerine bir değerlendirme. *Millî Folklor*, 20 (80), 33-38.

Enginün, İ. (2006). Çocuk edebiyatı ve çocuk kitapları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (I), 213-222.

Ersoy, R. (2012). Halk bilimi çalışmalarının gelişimine paralel olarak "alan araştırması" kavramını yeniden düşünmek. *Millî Folklor*, 24 (94), 5-13.

Ersoy, R. (2006). Şehirleşme halk kültürü ikileminde sorunlar ve bazı çözüm önerileri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (1), 233-238.

Fedakâr, P. (2011). Çizgiyi aşanlar: Cille Türk mitolojisinin çizgi filmde kullanılması ve çizgi filmle aktarılması. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 11 (1), 107-119.

Fidan, S. (2018). Çizgi dizilerde geleneksel müzik kullanımına uygulamalı halkbilimi penceresinden bir bakış. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6 (15), 974-984.

Gander, J. M. ve Gardiner, W. H. (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (Ali Dönmez Çev.). İmge Kitabevi.

Gökşen, C. (2009). Nasrettin Hoca'dan Temel'e. *21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak Uluslararası Sempozyum*. (8-9 Mayıs 2008, s. 335-350). AKM.

İşleyen, M. (2020). Çocuk, televizyon ve cinsellik: Çizgi filmler üzerine bir inceleme. *GİFDER*, 8(1), 442-477.

Karakuş, N. (2017). Çocuk kitaplarında Nasrettin Hoca. *SOBİDER (Sosyal Bilimler Dergisi)*, 4(10), 236-252.

Kızıldağ, H. (2019). Geleneğin icadı bağlamında Nasrettin Hoca karikatürleri. *Turkish Studies*, 14 (4), 1971-1988.

Koçak, Ö. ve Göktaş, Y. (2020). Ebeveynlerin çizgi filmlere yönelik bakış açılarının ve görüşlerinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4 (1), 52-73.

Kurgan Ş. (1986). *Nasrettin Hoca*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Oğuz, M. Ö. (2001). Küreselleşme ve ulusal kalıt kavramları arasında Türk halkbilimi. *Millî Folklor*, 50, 5-8.

- Oğuz, M. Ö. (2013). *Küreselleşme ve uygulamalı halk bilimi*. Akçağ Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (2019). *Paldır kültür kentleşme*. Geleneksel Yayıncılık.
- Oğuz, M. Ö. (2009). Nasreddin Hoca'nın fıkraları mı? Nasreddin Hoca fıkraları mı? 21. *Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak Uluslararası Sempozyum*. (8-9 Mayıs 2008, s. 355-360). AKM.
- Öğüt Eker, G. (2005). Nasrettin Hoja in the Turkic world. Prof. Dr. Mustafa Canpolat Armağanı. Chief, Choi Han-Woo(Edt.). *Volume, 10(1)*, 33-53.
- Öğüt Eker, G. (2009). Kültür ekonomisi temelinde gelenek nasıl değerlendirilir? 21. *Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak Uluslararası Sempozyum*. (8-9 Mayıs 2008, s. 375-392). AKM.
- Önder, M. (1996). Nasrettin Hocayı bilmek. V. *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri Nasreddin Hoca Seksiyonu*. (s. 182-187). Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özakar, S. ve Koçak, C. (2012). Kitle iletişim araçlarından televizyonun 3-6 yaş grubundaki çocukların davranışları üzerine etkisi. *New/Yeni Symposium Journal, 50(1)*, 31-40.
- Özay, Y. (2007). Metinlerarası ilişkilerde sözlü yapıtların ve sanatçıların konumu üzerine. *Millî Folklor, 19(75)*, 164-173.
- Özdemir, N. (2008). Kültürel ekonomik imge olarak Nasrettin Hoca. *Millî Folklor, 20(77)*, 11-20.
- Özdemir, N. (2008). *Medya, kültür ve edebiyat*. Geleneksel Yayıncılık.
- Özkan, İ. (1996). Türk dünyasında Nasrettin Hoca. V. *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri Nasreddin Hoca Seksiyonu*. (s. 195-200). Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun yok oluşu*. (Kemal İnal Çev.). İmge Kitabevi.
- Postman, N. (2004). *Televizyon öldüren eğlence*. Ayrıntı.
- Sakaoğlu S. ve Alptekin A. B. (2009). *Nasrettin Hoca*. AKM.
- Sakaoğlu, S. (2013). *Nasrettin Hoca üzerine yazılar*. Kömen Yayınları.
- Şenocak E. (2009). Çocuk eğitiminde Nasreddin Hoca olabilmek. 21. *Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak Uluslararası Sempozyum*. (8-9 Mayıs 2008, s.811-824). AKM.
- Şişman, B. (2010). Nasreddin Hoca fıkralarındaki şahısların sosyal statülerine göre sınıflandırılması ve değerlendirilmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 28*, 131-150.
- Tuncer, N. (1993). *Çizgi roman ve çocuk*. Çocuk Vakfı Yayınları.

Türkmen, F. (1989). *Letâif-i Nasrettin Hoca (Burhaniye tercümesi) inceleme-şerh*. Kültür Bakanlığı.

Türkmen, F. (1996). Mizahta üstünlük teorisi ve Nasrettin Hoca fıkraları. V. *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri Nasreddin Hoca Seksiyonu*. (s. 263-270). Kültür Bakanlığı Yayınları.

Yıldırım, D. (2000). Türk sözel kültüründe süreklilik “Osmanlı hanedanlığı döneminden cumhuriyete”. *Türkbilig*, 1, 32-44.

Yıldırım, Y. (2018). *Dijital çağda çocuk yetiştirmek*. Nisan Kitabevi Yayınları.

Yücel F. (2015). Kültürel yozlaşma bağlamında okul öncesi-ilkokul öğrencilerinin masal ve çizgi filmle ilgili algıları. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 119-130.

İnternet Kaynakları

URL 1: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu-1> (E. T. 09.10.2020)

URL 2: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu-2> (E. T. 09.10.2020)

URL 3: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu-3> (E. T. 09.10.2020)

URL 4: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu-4> (E. T. 09.10.2020)

URL 5: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu-5> (E. T. 09.10.2020)

URL 6: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu-6> (E. T. 09.10.2020)

URL 7: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu-7> (E. T. 09.10.2020)

URL 8: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu-8> (E. T. 09.10.2020)

URL9: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu-13> (E. T. 09.10.2020)

URL10: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu-15> (E. T. 09.10.2020)

URL 11: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu-18> (E. T. 09.10.2020)

URL 12: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-19> (E. T. 09.10.2020)

URL 13 <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-21> (E. T. 09.10.2020)

URL 14: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-22> ((E. T. 09.10.2020)

URL 15: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-23> (E. T. 09.10.2020)

URL 16: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-24> (E. T. 09.10.2020)

URL 17: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-26> (E. T. 09.10.2020)

URL 18: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-29> (E. T. 09.10.2020)

URL 19: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-30> (E. T. 09.10.2020)

URL: 20: <https://www.trtcocuk.net.tr/video/nasreddin-hoca-32> (E. T. 09.10.2020)